

Slovenski Pravnik.

Leto XVI.

V Ljubljani, 15. februarja 1900.

Štev. 2.

Ima li po civ. pr. r. (§ 183.) predsednik senata diskrecijonarno oblast glede provedbe dokazov.

Spisal A. Levec, c. kr. deželnosodni svetnik v Novem mestu.

(Konec.)

III.

Po dosedanjih izvajanjih smo se hoteli seznaniti s pojmom diskrecijonarne oblasti predsednikove glede na provedbo dokazov in skušali pokazati, da takšna diskrecijonarna oblast nikakor ni naprava kazenske pravde, na kojoj bi se beseda prilagala.

Tako malo, kakor za polje kazenske pravde, dá se braniti zadevna oblast predsednikova tudi kakor naprava civilne pravde. Takšna oblast sicer tukaj ne nasprotuje strankarskemu stališču tožitelja, ker v civilni pravdi velja načelo, da si sodišče lahko v mejah stvarnih predlogov priskrbi tudi samo ob sebi temelj za svojo odločbo in da zlasti more uradoma pritegniti tudi vsa dokazila, ki mu postanejo iz pravde znana (glej motive zv. II., str. 264 uradne zbirke priprav), — toda drugi pomisleki glede te oblasti veljajo radi mejsobne podobnosti kazenske in civilne pravde tudi za le-tó.

Iz enakih razlogov, kakor za kazensko, se tudi za civilno pravdo ne moremo sklicevati na preiskovalno maksimo, da bi se opravičila diskrecijonarna oblast predsednikova glede na provedbo dokazov. Tudi tukaj ima vsak član sodišča pravico inkvizitorno postopati (§ 182. odst. 3 in 193 c. pr. r.) in tedaj delovati na to, da se poizve stvarni položaj, kakoršen odgovarja objektivni resnici. Da ima pa posebno predsednik dolžnost delati na to, temu ni vzrok kako večje njegovo pravo, ampak to, da mora povsod — kakor se izražajo motivi — kjer se snide več oseb na skupni razgovor o kaki stvari in kjer naj bo ta razgovor več, nego golo menjavanje mislij, več

ne go kak pogovor, tako tudi pri razpravah v pravdi biti nekdo, ki vodi diskusijo, določuje njen tek, jo drži v pravilih mejah in ki skrbi, da pridejo v pravem redu ali pravi zvezi na razgovor vse posamezne točke, katere je razložiti in pojasniti, da se tako doseže razpravni smoter.

Sodišča (senata) skrb pa ni samo ta, da se v dejanskem pogledu dobé vsa pojasnila, marveč mora, da se poistinijo vsa pojasnjena dejstva, pritegniti uradoma vsa iz pravde znana mu dokazila. Ta oblast izvira iz inkvizicijskega principa in zakon jo glede na posamezna dokazila (na pr. ogled § 368. c. pr. r., zaslišanje strank § 371. c. pr. r.) tudi izrecno priznava.

Dalje velja v civilni pravdi, bodi za uradno, bodi za od strank predlagano sprejemanje dokazov pravilo, da se smé vršiti le vsled senatovega sklepa. To sicer v zakonu ni nikjer izrecno povedano, izhaja pa iz tega, ker pristojajo vsi važnejši čini materijalnega pravnega vodstva senatu, ker se smejo sprejeti le dokazi, ki jih ima sodišče (senat) za važne (§ 276. c. pr. r.), ker prav tako mora sodišče (senat) nevažne zavrniti (§ 275. c. pr. r.) in slednjič, ker je pogoj vsake provedbe dokaza poprejšnji dokazni sklep (§ 277. c. pr. r.), a storitev takega sklepa spada kot važnejši čin pravnega vodstva k opraviom senata; to je tudi v odgovoru k §-u 277. c. pr. r. izrecno pripoznano.

Iz rečenega torej izhaja, da je diskrecionarna oblast predsednikova glede na provedbo dokazov na eni strani popolnoma odveč, ker namreč po veljavnih načelih senatu ni le upoštevati dokazov, ki jih stranke ponudijo, nego more tudi uradoma dokaze dobiti, na drugi strani pa se diskrecijonarna oblast ne ujema s principi, veljavnimi za štadij dokazov, ker sega v senatove pravice.

Če je tedaj konferenca odstranila predsednikovo diskrecijonarno oblast glede na provedbo dokazov, ni s tem opustila nikakega važnega principa, ampak je tako izločila iz načrta le napravo, ki si je navzkriž z občnimi pravnimi načeli.

Predsedniku torej ni treba in mu tudi ne pristojajo, da bi iz svoje moči kak ogled opravil, ali presojo po zvedencih provedel, oziroma da bi dal te dokaze vsprejeti po odbranem

ali zaprošenem sodniku, nego on sme ogled ali presojo le »odrediti«, t. j. vkreniti, kar treba za provedbo dokazov pri prvi ali preloženi razpravi, ako bi jo senat sklenil. Predsednik torej sme predmete, ki bi jih bilo ogledati ali presoditi po zvedencih, za razpravo priskrbeti in zvedence na razpravo povabiti. Če se naj ogled ali presoja vrši kje zunaj, tedaj odredi predsednik, če kaže, razpravo na licu mesta in vkrene vse potrebno, da se lahko provedejo dokazi; če bi bila razprava na licu mesta predraga, tedaj je najboljšo, da počaka predsednik razprave, ki pokaže, ali naj se dokazi provedô in na kak način.

V dokaz, da je naša razlaga 4. odst. §-a 183. c. pr. r. prava, sklicujemo se tudi na spis drja. Beisserja: »Beweisbeschlüsse des Senates und Beweisordnung des Vorsitzenden« v 8. št. »Ger. Zeitg.« l. 1897. kjer razpravlja pisatelj o oblasti predsednikovi po smislu §-a 183. c. pr. r. in se jednako izraža, a ne da bi svoj nazor utemeljil. Pravi namreč, da ima predsednik v kazenski pravdi po §-u 254. k. pr. r. mnogo večjo oblast, nego li predsednik v civilni pravdi po §-u 183. c. pr. r., kajti oni lahko priče povabi, in tudi pri glavni razpravi zasliši, tako tudi more ogled in dokaz po zvedencih ne samo pripraviti, marveč tudi provesti brez senatovega dokaznega sklepa in ne da bi ga mogel senat po zakonu ovirati; predsednik civilnega sodišča pa more le pozivati (»auffordern«), ukrepati (»verfügen«), povzročati (»veranlassen«) ter odrejati (»anordnen«) in iz njegovih odredb in priprav postane le tedaj resnična provedba dokazov, če poprej stori senat dokazni sklep po smislu §-a 277. c. pr. r.

IV.

Besede »Take poizvedbe« v zadnjem odstavku §-a 183. c. pr. r. se nanašajo le na naredbe, dopustne po št. 4. To izhaja jasno iz tega, da je bil le v št. 4. (vladne predloge) govor o pravih poizvedbah. Po besedilu konference bi moglo biti to dvomljivo, ker so med št. 4. in zadnji odstavek vladne predloge uvrstili sedanji predzadnji odstavek in se je tako zveza pretrgala. Ker pa pravi zadnji odstavek, da je moči take

poizvedbe odrediti celo pred začetkom ustne razprave, bi se po tem znabiti št. 4. razlagala tako, da ima predsednik pravico do označenih naredbe le po začetku ustne razprave. To pa ni pravilno. Predsednikove naredbe po smislu št. 4. spadajo prav tako, kakor naredbe po smislu št. 1, 2 in 3 k pripravljavni predsednikovi delavnosti, ki ima namen, da se začetek in tek razprave ne ovira in treba jih je torej izdati pred začetkom ali nadaljevanjem razprave.¹⁾

Iz tega izhaja, da konferenca zadnjemu odstavku §-a 183 ni dala čisto pravega besedila. Vzrok temu je, ker je konferenca — to se je v začetku tega spisa pokazalo — v bistvu le nekatere besede premenjala, ni pa pazila na zvezo med št. 4. in zadnjim odstavkom; ta zveza je pač vstrezala vladni predlogi, ki je mislila v št. 4. §-a 199. uvesti diskrecijonarno oblast predsednika glede na provedbo dokazov, kakršna je v §-u 254. k. pr. r. t. j. diskrecijonarna oblast, ki bi nastala in utemeljena bila v ustni razpravi sami.

Dalje je konferenca pač pretiravala, ko je predsedniku tudi pod pogoji, omenjenimi v zadnjem odstavku, odrekla pravico poizvedavati pred začetkom ustne razprave; kajti tu, kjer je večinoma potreba hitrega delovanja, ne zado-
stuje gola »odreditev«, marveč je vršiti poizvedbe same. Tudi senat ni še prav nič na delu, da bi mogel v stvari storiti kak sklep, in zadevno uradno dejanje je takšno, da ga ne more zvršiti senat, nego le posamen sodnik. Popravek konference tudi zato ni bil umesten, ker imajo te poizvedbe večinoma značaj varovanja dokazov, katere ima po §-u 386., odst. 2. c. pr. r. pravico izvajati predsednik senata.

Toda po besedilu tega določila zakonovega in po intenciji zakonodavca je tudi o tej kategoriji dokaznih poizvedeb trditi, da njih vzprejemanje ne more predsednik sam po sebi skleniti in izvršiti, nego poizvedbe se smejo vršiti le vsled

¹⁾ Navedeno pretrganje zveze med zadnjim odstavkom in št. 4. §-a 183. je morda napotilo Demmel-ja („Der neue Civilprocess“ v prilogi k št. 25. „Ger. Halle“ l. 1898, razlaga §-a 229.) k napačni razlagi, da je upravičen predsednik sploh k vsem naredbam po št. 1, 2, 3 in 4 §-a 183. pred začetkom ustne razprave le pod pogoji zadnjega odstavka.

sklepa senata, (ki se »ad hoc« zbere). »Odredba« predsednikova torej tudi v takih slučajih ne bo več nego pripravljivo delovanje.

* * *

Na zaglavno vprašanje je torej po vsem tem odgovoriti, da nima predsednik senata po civilnopravdnem redu diskrecijonarne oblasti glede na provedbo dokazov, ker določilo v št. 4. in v zadnjem odstavku §-a 183. ne podeljuje take oblasti, nego tudi pravice, ki jih ima predsednik iz teh določil zakona, ustanavljajo tako, kakor pravice, ki jih ima iz št. 1, 2 in 3 §-a 183. le toliko njegove diskrecijonarne oblasti, da sme po svojem izprevidu ukreniti vse, kar je potrebno, da potem senat uradoma provaja dokaze. — Tako moramo tudi izjaviti, da odgovor k §-u 183. c. pr. r., ki smo ga navedli začetkom tega spisa, ne obsega prave razlage, ker po rečenem se ne strinja niti z besedilom omenjenih določil zakonovih, niti z intencijo zakonodavca ali veljavnimi pravnimi načeli.

Kako je uporabiti določila zakona z dne 26. decembra 1895 št. 197 drž. zak. (o avtorski pravici)?

Akoravno v besedilu zakona z dne 26. decembra 1895 št. 197. drž. zak. nikjer ni omenjeno, da določila §-a 467. še veljavnega kazenskega zakona nimajo več veljave, se vendar, ako primerjamo besedilo novega zakona z besedilom §-a 467. k. z., razvidi, da so se določila le-tega §-a deloma od besede do besede, deloma pa s premembami, ustrežajočimi naprednemu duhu modernih zakonov, uvrstila v novi zakon in se torej zamore sklepati, da so določila §-a 467. k. z. v istini